

Södertörns högskola | Institutionen för Samtidshistoria
Kandidat 15 hp | Analys av terroristdebatten i svenska riksdagen |
Vårterminen 2007

Analys av terroristdebatten i svenska riksdagen i samband med propositionerna 1973 och 2001.

Av: Tanya Khalit
Handledare: Göran Salmonsson

Innehållsförteckning	1
Förord	3
1. INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Tidigare forskning	7
1.4 Material	8
1.5 Metod	8
1.6 Disposition	9
2. Regeringens proposition 1973 angående lagstiftning och åtgärder mot terrorism	10
2.1 Bakgrund	10
2.2 Innehållet i 1973 års proposition	11
2.3 Motioner med anledning av 1973 års proposition	13
2.4 Utskottsbetänkande med anledning av 1973 års proposition	16
3. Regeringens proposition 2001 angående Sveriges antagande av rambeslut om bekämpandet av terrorism	17
3.1 Bakgrund	17
3.2 Innehållet i 2001 års proposition	17
3.3 Motioner med anledning av 2001 års proposition	19
3.4 Utskottsbetänkande med anledning av 2001 års proposition	21

4. Analys 1	
4.1 Vad är terrorism	22
4.2 Orsaker till terrorism	22
4.3 Hur skall terrorism bekämpas	23
5. Analys 2	24
6. Slutsatser	25
7. Sammanfattning	26
8. Käll- och litteraturförteckning	29
Bilaga 1	31

Förord

Eftersom terrorismen är väldigt aktuellt ämne i alla nyhetsmedia har jag velat studera hur diskussionerna om terrorism har förts i den svenska debatten. I första hand har jag velat ta reda på hur debatten har ägt rum i riksdagen. Jag har också velat ta reda på hur synsättet på terrorism har förändrats, från 1970-talet fram till nutiden och vad i terrorismen man har fokuserat på under olika tider.

Jag har också velat se om terrorhändelserna i USA den 11 september 2001 har påverkat diskussionerna om terrorism i svenska riksdagen.

I min forskning har jag haft mycket stor nytta av all den hjälp jag har fått av min handledare Göran Salomonsson. Han har välvilligt ställt upp för mig även på sin fritid när jag kört fast. Speciellt värdefullt för mig har varit hans tips och goda råd angående uppsatsens disposition. Ett varmt tack också till personalen vid riksdagsbiblioteket som välvillig hjälp mig att få fram protokoll från riksdagsdebatter samt utskotts- och motionstexter.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

På 1970-talet, i oljekrisens och 1968 års studentrevolts spår, blev många människor i västvärlden skrämnda. Man fruktade Västtysklands Baader Meinhof-liga (även kallad Röda arméfraktionen), palestinska gerillakrigare, som bland annat kapade flygplan och tillfångatog och förintade den israeliska olympiatruppen i München sommaren 1972. Man fruktade också andra terrorister som sprängde ambassader, till exempel tyska ambassaden i Stockholm 1975, där man försökte döda eller kidnappa politiker, till och med i det fredliga Sverige.

I början av 2000-talet, närmare bestämt den 11 september 2001 då självmordsattackerna mot World Trade Center i New York ägde rum, förändrads synen på terrorismen. President George W. Bush förklarade krig mot terrorismen. Ordvalet väckte uppseende. Att förklara krig mot terrorismen var någonting nytt. Tidigare hade man bara ”bekämpat” terrorismen. Det ”krig” mot terrorismen som praktiskt taget hela västvärlden engagerades i under USA:s ledning innefattade både en ideologisk kamp utan arméer, och traditionell krigsföring i och med att en västerländsk koalition ledd av USA i oktober 2001 anföll den sittande regimen i Afghanistan, som snabbt störtades. Motiveringen för anfallet var att landet utgjorde den viktigaste basen för terroristerna med deras högsta ledare, Usama bin Ladin.¹ I Sverige blev diskussionerna i samband med händelserna den 11 september heta. Man talade om att Sverige i framtiden inte skulle kunna skonas och man ville att vi även i vårt land skulle förbereda oss mot eventuella terroristattacker.

Begreppet terrorism är mycket svårdefinierat. Det finns inte någon vetenskaplig och allmänt accepterad definition på vem som är terrorist. Det finns dock en livlig diskussion bland många författare och forskare om hur terrorism bör definieras. Dessa erbjuder sina egna tolkningar av begreppet. Björn Kumm säger i sin bok, *Terrorismens historia*, att grova våldshandlingar ofta motiveras av den ena parten som rättfärdigt självförsvar men kallas, om motsidan utför dem, för terrorism. Den enes ”terrorist” kan mycket väl vara den andres ”frihetskämpe”.²

I de äldre uppslagsböckerna definieras terrorism som skräckvälde. En terrorist är en person som försöker utöva makt och uppnå sina mål genom att injaga skräck hos sina motståndare.

¹ Sven-Eric Liedman, *Från Platon till kriget mot terrorismen*, s. 316.

² Björn Kumm, *Terrorismens historia*, s. 24.

En annan definition betonar att terrorism primärt används av den person eller grupp av personer som befinner sig eller upplever sig vara i underläge. Det är alltså den svage som slår till, och terrorismen är den svages form av krigföring.³

Enligt Gunnar Jervas innebär begreppet ”terrorism” det illegala utnyttjandet av våld eller hot om våld i politiskt syfte. Den som uppfyller dessa villkor är *terrorist*. Han eller hon vill genom att sprida skräck åstadkomma någon form av politisk förändring.⁴

De försök till definitioner av begreppet terrorismen som här angetts visar svårigheten att entydigt ange vad begreppet skall betyda. Just i denna ovishet ligger något intressant som jag vill försöka fortsätta att tränga in i denna uppsats.

En annan fråga som också är viktig är frågan om orsakerna till terrorismen. Man kan diskutera huruvida terroraktioner generellt sett uppkommer ur terrorgruppernas upplevelse av existentiell vanmakt. Det som talar för detta synsätt är till exempel 1970- talets frustrerade ungdomsgeneration i Europa vars protester brutalt slogs ned av en kompakt statsmakt, som inte tycktes vilja lyssna på ungdomarna. Ur denna vanmakt föddes bland annat Röda arméfraktionen. Många terroristaktioner har förmodligen sitt ursprung i ren desperation.⁵ Det som dock talar mot att terrorhandlingar alltid uppstår ur en känsla av vanmakt är att många, speciellt extremt religiösa terrorister, både har en bra utbildning och en god ekonomisk status. Istället för vanmakt, styrs dessa snarare av ett hat mot det dekadenta, moderna västerländska samhället. Denna typ av terrorism finns idag mest uttalat bland muslimska fundamentalister.⁶ Många av dessa har höga universitetsutbildningar bakom sig och t ex Usama bin Ladin är både miljonär och utbildad byggnadsingenjör.⁷ Ändå anser de sig göra en god gärning och representera en högre gudomlig vilja när de försöker att i grunden skada och störta det västerländska samhället.⁸

I detta fall är det svårt att direkt koppla terrorhandlingarna till upplevelser av vanmakt.

Exemplen visar svårigheterna att entydigt ange terrorismens orsaker.

³ Björn Kumm, *Terrorismens historia*, s. 24.

⁴ Gunnar Jervas, *Terrorismen - ett hot i tiden*, s. 3.

⁵ Björn Kumm, *Terrorismens historia*, s. 25.

⁶ Gunnar Jervas, *Terrorismen - ett hot i tiden*, s. 23.

⁷ Björn Kumm, *Terrorismens historia*, s. 244.

⁸ Gunnar Jervas, *Terrorismen - ett hot i tiden*, s. 23.

Med utgångspunkt i terrorismens orsaker kommer man osökt in på frågeställningar kring terrorismens bekämpande. Tyvärr har jag inte funnit mycket om terroristbekämpande i den litteratur jag har läst men finner frågan så väsentligt att jag vill ta med den och belysa den i den här uppsatsen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Min ambition i denna uppsats har varit att försöka diskutera hur terroristhandlingar och frågeställningar kring terrorismen inverkat på diskussionerna och besluten i den svenska riksdagen. För att studera detta har jag utgått från två regeringspropositioner till riksdagen 1973 och 2002. Att jag har valt just dessa propositioner beror på att den första propositionen har direkt anknytning till 1970-talets terroristhandlingar i Europa med bland annat Baader Meinhof-ligan, och den andra propositionen har direkt anknytning till terroristhandlingarna i New York den 11 september. Jag har studerat utformningen av och innehållet i dessa propositioner (skillnader och likheter), samt även studerat de olika riksdagsmotionerna som kommit i anslutning till dessa propositioner.

Utifrån inledningen ovan har tre frågeställningar utkristalliserats:

- Vad är terrorism?
- Vad orsakar terrorism?
- Hur skall terrorism bekämpas?

Syftet med uppsatsen är:

1. Att utifrån de tre frågorna ovan jämföra de två nämnda regeringspropositionerna till riksdagen angående terrorism, dels från den 23 februari 1973, dels från den 14 mars 2002. Den sistnämnda propositionen handlar om Sveriges antagande av EU:s rambeslut om bekämpandet av terrorismen.

2. Att undersöka riksdagsmännens reaktioner på propositionerna ovan genom att studera de motioner som inlämnats med olika synpunkter på dessa propositioner.

1.3 Tidigare forskning

Eftersom terrorismen väcker många känslor så har ämnet under 1900-talet ofta dykt upp i tidningar och tidskrifter och då behandlats på ett ganska ytligt och vinklat sätt av olika journalister. Under slutet av 1900-talet och början av 2000-talet har dock en förändring ägt rum. Några exempel på försök att ge en mer djupgående och seriös bakgrund till terrorismen är följande arbeten:

Björn Kumms bok från 2002 *Terrorismens historia*. Boken fokuserar först på terrorismens historia från Kristi födelse och fram till nutiden. Sedan presenteras olika terroristgrupperingar och terroristorganisationer från hela världen, dock främst från Europa.

Gunnar Jervas häfte från 1997, *Terrorismen - ett hot i tiden*. Här definieras begreppet terrorism och olika typer av terror beskrivs. Häftet ger också en summering av terrorismens omfattning och utbredning i dagsläget (1997). En bok av samma författare (Gunnar Jervas) från 2003, är *Terrorismens tid*. Här finns en relativt utförlig redovisning av terrorismens orsaker och olika sätt att bekämpa terrorismen.

Markus Gunnarsson c-uppsats från 2001, *Den globaliserade terrorismen – En analys av globaliseringens påverkan på den internationella terrorismen*. Författaren undersöker bland annat hur två terroristorganisationer, al Qaida och IRA, förändrat sitt sätt att arbeta som en effekt av den nya globaliseringen.

Sharareh Korkchis c-uppsats från 2005, *Förändring i svensk säkerhetspolitik - En studie av svensk säkerhetspolitik efter terroristattacker i USA 11 september, 2001*. Här undersöks främst hur den svenska säkerhetspolisens arbete har förändrats efter terroristdåden den 11 september 2001.

Lisa Orrenius examensarbete från 2002, *Att bekämpa terrorism - på vems och på vilka villkor*. Författarinnan betonar bland annat vikten att studera den historiska bakgrunden till terroristorganisationerna för att kunna bekämpa dessa på ett adekvat sätt.

Som synes har inget av de ovannämnda arbetena tagit upp själva debatten om terrorismen i den svenska riksdagen. Man har istället valt att fokusera på den historiska bakgrunden till terrorism, olika terroristgrupper, olika orsaker till terrorismens uppkomst och frågan hur terrorismen har påverkats av den nya globaliseringen mm. För att avhjälpa denna brist har jag här valt att fokusera på just på denna debatt.

Det tycks mig vara väldigt viktigt att studera hur just politiker tänkt och resonerat när det gäller terrorismens olika aspekter. Det är ju faktiskt dessa politikers beslut i olika länders

folkförsamlingar som har avgjort och kommer att avgöra hur olika länder kommer att agera gentemot terrorister och terrorism.

På grund av att ingen tidigare har forskat just i detta ämne känns det väldigt väsentligt för mig att ta tag i frågeställningar till den svenska riksdagsdebatten om terrorism. Jag har valt att begränsa mig till riksdagsdebatterna i samband med propositionerna från 1973 (angående lagstiftning och åtgärder mot terrorism) och från 2001 (angående Sveriges antagande av EU:s rambeslut om bekämpandet av terrorism).

1.4 Material och källkritik

Materialet till uppsatsen utgörs av olika nummer av tidskriften *Från riksdag & departement*, de två regeringspropositionerna från 1973 och 2001, de olika motionerna med anledning av nämnda propositioner samt justitieutskottets betänkanden från 1973 och 2001.

För att förstå bakgrunden till främst propositionerna från 1973 och 2001 har jag läst relevanta böcker och akademiska uppsatser (se litteraturlistan).

Det har inte funnits några källkritiska problem eftersom materialet består av kvarlevande källor i form av protokolltexter, propositionstexter, motionstexter och texterna till olika utskottsbetänkanden.

1.5 Metod

Eftersom syftet med denna uppsats är att jämföra hur olika aspekter av terrorism behandlats i de två propositionerna från 1973 och 2001 och i de motioner som propositionerna genererat, har jag valt att göra en kvalitativ, jämförande undersökning av nämnda propositioner och motioner. Jag har läst propositionerna och motionerna och även de slutgiltiga utskottsbetänkandena som dessa propositioner och motioner lett fram till.

När det gäller propositionerna har jag valt att jämföra dem utifrån de tre frågeställningarna som angetts i uppsatsens syfte: Vad är terrorism? Vad orsakar terrorism? Hur skall terrorism bekämpas?

När det gäller debatten i riksdagen som dessa propositioner gett upphov till, har jag valt att studera samtliga motioner som lämnats in av riksdagsledamöter från olika partier med kommentarer till innehållet i varje proposition. Jag har jämfört dessa motioner och studerat skillnader och likheter mellan motionerna efter propositionen från 1973 och 2001.

1.6 Disposition

Efter inledningen kommer uppsatsen att presentera propositionen om terrorismen från år 1973. Presentationen kommer att inledas med en kort historisk bakgrund till propositionen.

Därefter kommer alla motionerna med olika invändningar mot propositionen att presenteras. Sedan behandlas det färdiga betänkandet för att se om motionerna förändrat den ursprungliga propositionstexten.

Därefter kommer samma procedur att upprepas beträffande propositionen om terrorismen från år 2001.

När detta är avklarat kommer tre frågor att söka sitt svar i de två olika propositionerna. Dessa frågor är: Vad är terrorism? Vad orsakar terrorism? Hur skall terrorism bekämpas?

Till slut kommer en analys och jämförelse mellan de olika motionerna i anslutning till propositionen från 1973 och propositionen från 2001. Därefter följer ett avsnitt med de slutsatser som kan dras av de fakta som uppsatsen presenterat, och till slut följer en sammanfattning av hela uppsatsen.

2 Regeringsproposition 1973 angående lagstiftning och åtgärder mot terrorism

2.1 Bakgrund

Historiskt sett har Sverige varit relativt skonat från terrordåd. Under 1960- och 1970-talen kunde man notera en stark ökning i de terrororganisationer som utifrån vänsterpolitiska ideologier försökte att med våld förändra samhället. Exempel på sådana grupper var Baader Meinhof-ligan i Västtyskland, Röda brigaderna i Italien och Direkt aktion i Frankrike. Terroristerna ansåg sig representera den ”sanna” vänstern.⁹

År 1968 utförde Baader Meinhof-ligan brandattentat mot ett varuhus i Frankfurt am Main och i maj 1972 genomförde ligan ett antal bombattentat och mordbränder mot amerikanska militära mål i Västtyskland.¹⁰

Ett annat terrordåd som uppmärksammades över hela världen var den massaker, som ägde rum den 5 september 1972 i München när ett palestinskt terroristkommando sökte skaffa sig publicitet genom att tillfångata och avrätta stora delar av den israeliska olympiatruppen. Senare kom det fram att nästan alla av terroristerna hade släktingar som satt i israeliska fängelser. Det berättas också att en ung palestinier blev så besviken när han inte blev utvald att utföra attentatet att han började gråta och hotade att begå självmord.¹¹ Gruppen som utförde dådet kallade sig Svarta september.¹²

I Sverige tänkte man dock – ”sådan händer inte här” - därför tog man inte säkerhetsfrågorna kring terrorismen på riktigt allvar. Längre var det till exempel självklart att vem som helst utan större svårigheter kunde gå rätt in i regeringskansliet i Rosenbad utan någon egentlig kontroll. Denna oskuldsfulla idyll slogs delvis sönder av de terrordåd som trots allt drabbade Sverige under 1960- och 1970-talen.¹³ Två exempel på dessa terrordåd inträffade i Stockholm, det ena var mordet på jugoslaviska ambassadören år 1971 och det andra var angreppet mot västtyska ambassaden år 1973, då västtyske försvarsattachén, Andreas von Minrbach mördades. Dessutom inträffade några uppmärksammade flygkapningar.¹⁴

⁹ Gunnar Jervas, *Terrorism - ett hot i tiden* s. 6.

¹⁰ http://sv.wikipedia.org/wiki/R%C3%B6da_arm%C3%A9-fraktionen

¹¹ Gutteridge William, *The new terrorism*, s. 60.

¹² Björn Kumm, *Terrorismens historia*, s. 97.

¹³ Gunnar Jervas, *Terrorismen - ett hot i tiden* s. 6.

¹⁴ Björn Kumm, *Terrorismens historia*, s.188-189.

När det visade sig att politiska våldsdåd även kunde ske i Sverige kom medvetenheten om internationell terrorism att öka både i den svenska riksdagen och i regeringen. Med anledning av detta presenterade regeringen sin proposition om terrorismen 1973:37.

2.2 Innehållet av 1973 års proposition

Propositionen innehåller bland annat definition av terrorism, exempel på terroristhandlingar, orsaker till terrorism och bekämpandet av terrorism.

När det gäller definitionsfrågor anges att terrorism är handlingar som utförts av utländsk organisation eller grupp som genom systematiskt våld, hot eller tvång sökt uppnå politiska mål, även om oskyldiga personer drabbas.¹⁵ Denna definition visar alltså att det enbart är utländska extremister som i Sverige har förövat dessa terrordåd. Speciellt är det kroatiska separatister som har begått våldsdåd mot den jugoslaviska ambassaden i Stockholm.¹⁶

Som exempel på de handlingar som kan betecknas som terroristhandlingar anges följande exempel som fått stor uppmärksamhet i Sverige:

I februari 1971 ockuperade två kroater jugoslaviska konsulatet i Göteborg, varvid tre personer tillhörande konsulatpersonalen togs som gisslan och hotades till livet. Som förutsättning för att släppa gisslan begärdes fri lejd för en jugoslavisk dödsdömd person samt en summa pengar om 100 000 dollar. De båda gärningsmännen dömdes till långvariga fängelsestraff.¹⁷

I april 1971 trängde två kroater som var medlemmar i nationalrörelsen Ustasja in i jugoslaviska ambassaden i Stockholm. De sköt ihjäl den jugoslaviska ambassadören och hans sekreterare. Gärningsmännen dömdes till livstids fängelse och tre medhjälpare dömdes till fängelse på viss tid.¹⁸

Den 15 september 1972 kapade Ustasja-anhängare ett svenskt inrikesplan och höll besättningen och passagerarna som gisslan. Detta för att kunna tvinga den svenska regeringen att frige de män som dömts till fängelse på grund av attentatet den 7 april 1971 (se ovan). Piloten tvingades att flyga till Bulltofta i Malmö. Sex personer överlämnades till kaparna och passagerarna i gisslan tilläts att lämna planet. Sedan tvingades piloten att flyga till Spanien. Efter landningen i Spanien greps samtliga kroater av spansk polis.¹⁹

¹⁵ Proposition 1973:37, s. 2 och justitieutskottets betänkande 1973:37, s. 12.

¹⁶ Proposition 1973:37, s. 38.

¹⁷ Proposition 1973:37, s. 38.

¹⁸ Proposition 1973:37, s. 38.

¹⁹ Proposition 1973:37, s. 38-39.

I december 1969 mördades ledaren för en serbisk exilorganisation och i februari 1971 utfördes ett bombattentat mot kroatiska klubblokaler i Göteborg samt i mars 1972 stacks en jugoslavisk resebyrå i Stockholm i brand.²⁰

Propositionen räknar också upp några organisationer som kan stämplas som terroristiska. Dessa är Ustaša, Svarta september och IRA.²¹

Sedan kommer propositionen in på olika förklaringsmodeller till terrorismen. Bland annat sägs att terrorism har sin grund i olikartade politiska konflikter och spänningar, som inte sällan har sitt ursprung i svåra sociala orättvisor.

En annan orsak till terrorism anges vara den allt större invandringen till Sverige. Eftersom 1973 års proposition utgår ifrån svenska förhållanden och att det är ett litet fåtal invandrare i Sverige som utför terroristhandlingar så kommer sannolikheten för terrordåd att öka i samband med att invandringen ökar. Orsakerna till att litet fåtal av dessa invandrare begår terrordåd i Sverige anges vara starka politiska motsättningar i dessa invandrares hemländer. Terrorverksamheten har ofta sin grund i vanmakt och starka känslor av hat och öppen fientlighet. Många av terroristerna hade en uttalat extremistisk karaktär och stod i en skarp motsättning till respektive lands regim.²² Dessa utländska terroristers möjligheter att agera i Sverige har på många sätt underlättats genom moderna kommunikationsmedel. Den moderna tekniken har också gett våldsverkare ökade möjligheter att utföra sina handlingar med användande av allt mer raffinerade våldsmetoder. Detta gör att allt fler människor riskerar att drabbas av våldshandlingar.²³

En tredje orsak till terrorism anges vara den attitydförändring hos terroristerna som innebär att många terrorister nu är bredda att gå så långt som att offra sina egna liv för att förverkliga sina politiska mål. Detta gör terrordåden många gånger extra grymma och svåra att bekämpa.²⁴

Både från internationell och från svensk synpunkt är det angeläget att Sverige inte blir ett land där internationella terroristgrupper kan räkna med att finna en tillflykt och skaffa sig en bas för sin fortsatta verksamhet. Det är en självklar uppgift för de svenska statsmakterna att så långt som möjligt skydda befolkningen mot politiska våldshandlingar, inte bara det egna

²⁰ Proposition 1973:37, s. 39.

²¹ Proposition 1973:37, s. 47.

²² Proposition 1973:37, s. 35.

²³ Proposition 1973:37, s. 71.

²⁴ Proposition 1973:37, s. 75.

landets medborgare utan i lika hög grad de många fredliga invandrare som slagit sig ned i landet.²⁵

Propositionen föreslår att tvångsåtgärder får tillgripas om det är av betydelse för att utröna om en organisation eller grupp planerar eller förbereder åtgärder som innebär hot mot allmän ordning eller säkerhet. För tillstånd för brevkontroll och telefonavlyssning föreslås att domstol måste ge sitt tillstånd.²⁶

För att få skärpt kontroll och övervakning av de utlänningar i Sverige som på grund av politiskt flyktingskap inte kan avlägsnas ur landet föreslås det i propositionen två huvudåtgärder, dels skall en sådan utlänning ges föreskrifter med inskränkningar och villkor för hans fortsatta vistelse i landet, dels skall sådan utlänning under vissa förutsättningar kunna bli föremål för särskilda spaningsåtgärder. Dessa spaningsåtgärder innefattar kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller husrannsakan. Man kan även ta fingeravtryck och fotografi, samt avlyssna telefon och övervaka brev- och telegramkontroll hos dessa individer. Tillstånd av polismyndighet fodras dock för telefonavlyssning samt brev och telegramkontroll.²⁷

2.3 Motioner med anledning av 1973 års proposition

Motionerna riktar in sig på tre viktiga invändningar mot propositionen, bristande rättssäkerhet och rättstrygghet, alltför diffusa formuleringar i lagtexterna och det tredje är att utländska medborgare blir diskriminerade.

I *motion nr 1602* (Kaj Björk, Mats Hellström med flera, socialdemokraterna), påpekas de farhågor som skapas genom en vidgad telefonavlyssning. Motionärerna anser att ”det måste betecknas som ytterst beklagligt att telefonavlyssning som spaningsmetod accepteras på allt fler områden”. Man menar att telefonavlyssning innebär ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten. Det föreslås att problemet utsätts för en grundlig prövning.²⁸

I *motion nr 1603* (Mats Hellström, Anita Gradin med flera, socialdemokraterna), som innehåller förslag att invandrare skall kunna avisas direkt vid gränsen så kan motionärerna godta detta endast under vissa förutsättningar. Första förutsättningen är att regeringen ensam fattar beslut om vilka organisationer eller grupper som skall beröras. Det är också viktigt att tydligt framhålla att nationella och sociala befrielseörelser icke avses i denna lag.

²⁵ Proposition 1973:37, s. 74.

²⁶ Proposition 1973:37, s. 54-56.

²⁷ Proposition 1973:37, s. 118-119.

²⁸ Motion 1973:1602, s. 3.

Motionärerna hävdar också att eftersom de politiska värderingarna starkt torde skifta mellan polismyndigheter i olika länder är det viktigt att avgörandet i fråga om varje organisation fattas av svenska regeringen och icke av en myndighet som inte har politisk ansvarsställning. Man kan även befara att olika invandrargrupper kommer att känna osäkerhet om huruvida de berörs av lagen eller ej. Det är viktigt att i möjligaste mån undvika att skapa onödig osäkerhet i denna fråga hos invandrare i landet. För att förebygga otrygghet hos invandrarna bör de beslut som regeringen fattar om vilka organisationer och grupper som omfattas av lagen bli offentliga.²⁹

I *motion 1604* (Lars Werner, Elinor Marklund med flera, vänsterpartiet kommunisterna), är motionärerna kritiska mot att det ska räcka med bara *antagande* om utlännings samröre med terroristisk verksamhet för att avvisa vid gränsen. Man anser att "*antagande*" lämnar fritt spelrum för gissningar utan säker grund. Man riktar även kritik mot begreppet "*verkar för*" en organisation. Man menar att begreppet är alldeles för diffust i en lagtext. Motionärerna är också kritiska mot att avlyssning av telefonapparat kan tillgripas mot utlänningar där misstanke om brott föreligger. Myndigheterna får enligt motionärerna "tämligen fria händer att utvälja svenska medborgares telefoner för avlyssning, om dessa svenskar i något avseende haft, eller "*antages*" ha haft, beröring med den utlänning, som "*antages*" verka för en terroristisk organisation."³⁰

I *motion 1605* (Sten Sjöholm, Hans Petersson med flera, folkpartiet), kritiserar propositionen eftersom den frångår den hittills gällande principen om individuell ansvarighet. Istället har man gått in för den i demokratier sällsynta principen om "guilt by association", dvs. en person betraktas som skyldig på grund av att andra är det. Den principen strider mot svensk rättstradition men är inte ovanlig i diktaturstater.³¹

I *motion 1606* (Daniel Wiklund, Eric Enlund med flera, folkpartiet), föreslås att den nya lagen kompletteras med en bestämmelse som ger utlänningen möjlighet att i utvisningsärende begära att de lagliga förutsättningarna för utvisning prövas av en domstolsliknande nämnd. Enligt motionärerna bör utvisning inte få ske om nämnden anser att de lagliga förutsättningarna för detta saknas.³²

²⁹ Motion 1973:37, nr 1603, s. 5-6.

³⁰ Motion 1973:37, nr 1604, s. 7-8.

³¹ Motion 1973:37, nr 1605, s. 1-3.

³² Motion 1973:37, nr 1606, s. 8.

I *motion 1607* (Gunnel Jonäng, Olof Johansson med flera, centerpartiet), anses att lagtexten bör ändras. Detta för att undvika onödig oro bland utländska medborgare i Sverige eller bland dem som har avsikt att komma till landet. Man påpekar att listan över förtecknade organisationer som skall anses som terroristorganisationer skall vara offentliga. Vidare understryker motionärerna att man måste ha starka misstankar att personen i fråga, för gruppens eller organisationens räkning, har begått eller kommer att begå våldsbrott.³³

I *motion 1608* (Gabriel Romanus, folkpartiet), föreslås vissa ändringar i regeringens lagförslag i avsikt att stärka rätts säkerheten vid avvisning och utvisning och i samband med insättning av särskilda spaningsåtgärder. Motionären föreslår att avvisning eller utvisning endast skall kunna ske om det skäligen kan misstänkas att utlänningen i fråga kommer att delta i verksamhet som innebär våld, tvång eller hot för politiska syften. Romanus föreslår också att särskilda spaningsåtgärder som kroppsvisitation, telefonavlyssning, husrannsakan m.m. endast skall kunna sättas in om det finns skälig misstanke om att utlänningen planlägger eller förbereder åtgärd som innebär hot mot allmän ordning.³⁴

I *motion 1609* (P. O. Sundman, centerpartiet), anser att lagförslaget innehåller ett stort antal diffusa formuleringar som ”grundad anledning antaga”, ”verkar för”, ”på grund av vad som är känt”, ”kan befaras”, ”finnes det vara av betydelse” och ”planlägger eller förbereder”. Man påpekar att om detta lagförslag accepteras föreligger risk att Sverige beträder en väg som i negativ mening kan påverka synen på den enskildes rättssäkerhet. Motionären menar att beslut om tvångsåtgärder fattas på lösa grunder.³⁵

³³ Motion 1973:37, nr 1607, s. 11-12.

³⁴ Motion 1973:37, nr 1608, s. 1.

³⁵ Motion 1973:37, nr 1609, s.5.

2.4 Utskottsbetänkande med anledning av 1973 års proposition

Utskottet hemställer att riksdagen avslår motionerna 1973:1604, 1973:1605, 1973:1606, 1973:1607, 1973:1608 och 1973:1609.

Detta innebär att utskottet bifaller regeringens proposition 1973:37³⁶, vilket innebär att riksdagen stiftat en lag (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund även kallad 1973 års terroristlag. Lagen syftar till att göra det möjligt att hindra presumtiva terrorister från att komma in i eller stanna kvar i Sverige.³⁷

³⁶ JuU1973:18, s. 24-26.

³⁷ Protokoll 1973:37 § 6, s. 3.

3 Regeringens proposition 2001 angående Sveriges antagande av rambeslut om bekämpandet av terrorism

3.1 Bakgrund

Den 11 september 2001 inträffade det största terrordådet hittills, då fyra flygplan kapades och störtades mot World Trade Centers tvillingtorn på Manhattan i New York, mot försvarshögkvarteret Pentagon i Washington DC, samt i Pennsylvania. Dessa terrordåd visar att vissa internationella terroristgrupper är beredda att gå mycket långt i sitt destruktiva beteende. Björn Kumm skriver i sin bok *Terrorismens historia* (2002) att det var en så oerhörd händelse att många började säga att tredje världskriget inleds. Detta krig kallades av USA för "kriget mot terrorismen". Ett antal kommentatorer hävdade också att den 11 september innebar något helt nytt, något som överhuvudtaget inte gick att beskriva, analysera eller förklara i gamla vedertagna kategorier eller begrepp.³⁸

3.2 Innehållet i 2001 års proposition

Den 21 september 2001 samtyckte Europeiska rådet inom EU att ta fram en gemensam definition av begreppet terrorism och förslag på definition skulle ges senast vid ett möte den 6-7 december 2001. Efter diskussion enades rådet om följande definition, som utgörs av en uppräkningslista av samtliga handlingar som kan inrangeras under begreppet terroristhandling. Ambitionen har varit att presentera en heltäckande lista, som inte riskerar att någon form av terroristhandling lämnas utanför. Exempel på sådana handlingar är angrepp mot en persons liv som kan leda till döden, människorov eller tagande av gisslan, försakande av omfattande förstörelse av en regeringsanläggning eller offentlig anläggning, kapning av luftfartyg och fartyg eller andra kollektiva transportmedel eller godstransportmedel, tillverkning, innehav, förvärv, transport, tillhandahållande och användning av skjutvapen, sprängämnen eller kärnvapen.³⁹

Rambeslutet är den första internationella överenskommelse som innehåller en definition av terrorism.⁴⁰

I fortsättningen av propositionen preciseras ovannämnda terroristbeteenden och där finns även förslag till hur man ska bekämpa terrorismen främst genom gemensamma lagar och straffsatser.

³⁸ Björn Kumm, *Terrorismens historia*, s.7.

³⁹ Proposition 2001/02:135, s. 6-7.

⁴⁰ Proposition 2001/02:135, s. 6.

När det gäller definition av terrorism så tas det upp i artikel 1 a och 2.

I artikel 1 a preciseras sådana beteenden som betecknas som ”brott med anknytning till terroristverksamhet”, till exempel grov stöld som begås i syfte att utföra någon av de handlingar som räknas upp ovan.⁴¹ Här anges att det inte endast är de beteenden som angetts ovan som är terroristhandlingar utan även beteenden som utförs för att befrämja och underlätta att utföra dessa terroristhandlingar. Detta visar klart och tydligt ambitionen att få en heltäckande lista över alla tänkbara former av terrorhandlingar, som sedan skall kunna straffbeläggas.

I artikel 2 beskrivs hur en terroristgrupp skall definieras, till exempel sägs att en sådan grupp skall vara strukturerad, vara inrättad för en viss tid, bestå av mer än två personer och handla i samförstånd för att begå ett terroristbrott.⁴²

När det gäller terroristbekämpning så tas ett antal frågor upp i artikel 3, 4, 6, 7,8 och 9. Artikel tre handlar om anstiftan, medhjälp och försök till terrorhandling. Varje medlemsstat anmodas att kriminalisera alla typer av medhjälp till terroristhandling eller försök till terroristhandling.⁴³

Artikel 4 handlar om olika påföljder för olika terroristbrott. Det anges att straffen skall vara effektiva, proportionella och avskräckande.⁴⁴

Artikel 5 finns inte med i propositionen.

I artikel 6 tas upp frågor om särskilda omständigheter. Bland annat anges att straffen för terroristhandlingar kan lindras till exempel om gärningsmannen tar avstånd från sina handlingar eller förser de rättsliga myndigheterna med uppgifter som de inte kunnat få på annat sätt och som hjälper myndigheterna att förebygga eller mildra effekterna av brottet.⁴⁵

I artikel 7 behandlas juridiska personers ansvar. Där anges till exempel att juridiska personer skall kunna straffas om de begår något av de brott som anges i *artiklarna 1-3*, om dessa begås till deras förmån av någon person som agerar antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation.⁴⁶

⁴¹ Proposition 2001/02:135, s. 38.

⁴² Proposition 2001/02:135, s. 39.

⁴³ Proposition 2001/02:135, s. 39.

⁴⁴ Proposition 2001/02:135, s. 39.

⁴⁵ Proposition 2001/02:135, s. 40.

⁴⁶ Proposition. 2001/02:135, s. 40.

I artikel 8 behandlas juridiska personers påföljder. De straff som juridiska personer kan drabbas av innefattar bland annat bötesstraff eller tillfälligt eller permanent näringsförbud.⁴⁷

I artikel 9 behandlas frågor om behörighet och åtal. Här anges vad som krävs för att ett visst land skall kunna ha auktoritet att utdöma olika straff, till exempel att brottet har begåtts, helt eller delvis, inom landet territorium eller att gärningsmannen är medborgare eller bosatt i landet.⁴⁸

Artiklarna 10 och 11 har egentligen ingenting med uppsatsens frågeställningar att göra men tas ändå med för att ange samtliga artiklar i propositionen, för helhetens skull.

I artikel 10 behandlas frågor om skydd av och stöd till brottsoffer. Här anges bland annat att varje medlemsstat om nödvändigt skall vidta varje möjlig åtgärd för att säkerställa att offren för terroristhandlingar och deras familjer erhåller lämpligt stöd.⁴⁹

I artikel 11 behandlas hur godtagandet av rambeslutet skall genomföras i varje land. Här anges bland annat att medlemsstaterna till EU:s generalsekretariat och kommission översänder texten till de bestämmelser som varje lands parlament antagit.⁵⁰

3.3 Motioner med anledning av 2001 års proposition

De invändningar som framförts i propositionen är främst bristande rättssäkerhet och definitions- och gränsdragningsproblem när det gäller att fastställa vilka grupper som kallas terroristiska.

I *motion 2001/02: Ju13* (Alice Åström, Yvonne Oscarsson med flera, vänsterpartiet), framhålls att den grundläggande uppgiften när det gäller att bekämpa terrorism är att försvara demokrati och frihet. Detta synsätt anses mycket viktigt i diskussioner om den enskildes rättssäkerhet och avgör vilka beteenden, motiv och handlingar som man väljer att straffbelägga. Motionärerna menar att en lag som straffbelägger en handling måste vara tydlig, klar och möjlig för den enskilde att förstå, inte minst därför att straffen är så hårda för dem som drabbas av lagen. Man anser därför att propositionen i fråga har så allvarliga brister att den inte kan anses uppfylla kraven på rättssäkerhet för den enskilde. Motionen ger också uttryck för uppfattningen att det föreligger stora definitions och gränsdragningsproblem när det gäller att fastställa vilka grupper som skall kallas terroristiska. Med anledning av dessa

⁴⁷ Proposition. 2001/02:135, s. 41.

⁴⁸ Proposition. 2001/02:135, s. 41.

⁴⁹ Proposition. 2001/02:135, s. 42.

⁵⁰ Proposition. 2001/02:135, s. 42.

invändningar anser västerpartiet att regeringens proposition om ett antagande av rambeslutet om bekämpande av terrorism inte kan antagas.⁵¹

Enligt *motion 2001/02: Ju14* (Fredrik Reinfeldt, Maud Ekendahl med flera, moderaterna) stöder partiet regeringspropositionen. Moderaterna menar att Sverige fått tillräckliga garantier för att jakten på terrorister inte ska kollidera med föreningsfriheten eller respekten för mänskliga rättigheter. Motionen poängterade dock att stödet för regeringens linje inte var att likställa med ett oreserverat stöd. Moderata samlingspartiet hävdar att man tar sina åtaganden inom det europeiska samarbetet på största allvar. Man hävdar också att det är viktigt att framhålla betydelsen av att rättsäkerheten inte försvagas. Regeringspropositionen kräver en seriös behandling inte minst när det gäller definitioner och konsekvenser för rättsäkerheten både med avseende på den nationella rätten och folkrätten. Rättsäkerheten får inte naggas i kanten.⁵²

Enligt *motion 2001/02: Ju15* (Johan Pehrson, Helena Bargholtz, folkpartiet), anser liberalerna att det är viktigt att ställa sig positiv till EU-ländernas gemensamma kamp mot terrorismen. Det är önskvärt att Sverige tillsammans med demokratierna i EU söker finna gemensamma lösningar på gränsöverskridande problem som den internationella terrorismen. Motionärerna menar också att processen att komma fram till ett beslut i frågan forcerats fram alltför snabbt. Även om regeringen haft ambitionen att informera riksagens justitieutskott och EU-nämnd har riksdagens möjligheter att analysera propositionen innebörd varit starkt begränsad. Därför föreslår partiet att propositionen skall avslås på grund av alltför snabb beslutsprocess.⁵³

Enligt *motion 2001/02: Ju16* (Kia Andersson, Per Lager med flera, miljöpartiet), är man starkt oroad över vad propositionen kan innebära för den enskildes rättssäkerhet. Man anser att det finns svår definition och gränsdragningsproblem mellan vad samhället definierar som oacceptabla våldsmetoder och vad som under vissa förutsättningar skulle kunna betraktas som legitimt användande av våld. Det finns en risk att en rad befrielse rörelser och t.ex. antiglobaliseringsrörelsen samt fredsrörelsen löper risk att falla in under terrorismens definitionen. Genom propositionen kriminaliseras en grupp som sådan. I svensk rätt är det emellertid de enskilda gärningarna som kan vara kriminella. Den som begår en kriminell handling döms för själva handlingen. Däremot ser miljöpartiet inte att det finns ett behov att

⁵¹ Motion 2001/02: Ju13 s. 1, 3.

⁵² Motion 2001/02: Ju13 s. 4, 8.

⁵³ Motion 2001/02: Ju13 s. 10-12.

kriminalisera tillhörigheten till en grupp även om denna grupp skulle ha fått beteckningen terroristgrupp. Med dessa motiveringar avslår miljöpartiet propositionen.⁵⁴

3.4 Utskottsbetänkande med anledning av 2001 års proposition

Utskottet hemställer att riksdagen avslår motionerna 2001/02: Ju13, 2001/02: Ju14, 2001/02: Ju15 och 2001/02: Ju16.⁵⁵ Riksdagen godkänner rambeslutet om bekämpandet av terrorism samt avslår motionerna och bifaller proposition 2001/02:135.⁵⁶

⁵⁴ Motion 2001/02: Ju13 s. 14-15.

⁵⁵ JuU 2001/02:JuU22, s. 3.

⁵⁶ Protokoll 2001/02:115 § 22, s. 122.

4 Analys 1

4.1 Vad är terrorism

Enligt 1973 års proposition är definitionen av begreppet terrorism mycket mer begränsat än definitionen i 2001 års proposition. 1973 års proposition utgår ifrån att terrorism endast utövas av utlänningar i Sverige och riktas i huvudsak mot vissa länders ambassader, främst länderna från forna Jugoslavien. Definitionen utgår alltså endast från svenska förhållanden. Det är intressant att notera att terrordåd enligt denna begreppsförklaring endast begås av utlänningar och inte av svenskar.

Vidare kan konstateras att 1973 års definition av terrorism är mycket kortfattad och begränsad. Istället väljer man att räkna upp en rad exempel på terroristhandlingar som bestyrker definitionens hållbarhet.⁵⁷

Den historiska bakgrunden till nästa definitionen av terrorism i propositionen av år 2001 är naturligtvis orsakad främst av händelserna i New York den 11 september 2001. Man har här försökt att ge en heltäckande definition av alla upptänkliga möjligheter till terrordåd genom att räkna upp punkterna a-j.⁵⁸ Varje människa ses som en potentiell terrorist. Definitionen visar att medvetenheten om terrordådens mångskiftande karaktärer har ökat markant.

En tydlig skillnad mellan dessa definitioner är att denna definition (från 2001) är baserad på en internationell överenskommelse om terrorism och terroristbekämpning.

4.2 Orsaker till terrorism

Med utgångspunkt från propositionen 1973 anges att terrorism har sin grund i politiska konflikter och spänningar vilka i sin tur ofta har sitt ursprung i sociala orättvisor. Propositionen anger också som en orsak den attitydförändring som ägt rum hos terroristerna som innebär att många terrorister är beredda att offra sina liv för att förverkliga sina politiska mål. Ytligare en orsak anges vara den allt större invandringen till Sverige. Allt fler människor kan röra sig fritt mellan olika länder på grund av det moderna kommunikationernas utveckling.

Till skillnad från 1973 års proposition finns inga orsaker angivna till terrorismen i 2001 års proposition, vilket är anmärkningsvärt. I 2001 års proposition letar man således förgäves efter

⁵⁷ Se s. 8-9 i uppsatsen.

⁵⁸ Se bilaga 1

orsaker och orsakssammanhang. Istället fokuserar 2001 års proposition på definitions- och bekämpningsfrågor.

4.3 Hur skall terrorism bekämpas

Enligt 1973 års proposition är det aktuellt endast att bekämpas terrorismen i Sverige. Eftersom terrorister definitionsmässigt endast är utlänningar, inte svenskar, innebär det att alla åtgärder mot terrorismen enbart vänder sig mot invandrade utlänningar i Sverige. De åtgärder som rekommenderas mot dessa är t ex brevkontroll, telefonavlyssning, kroppsvisitation och husrannsakan av de invandrare som kan misstänkas ha anknytning till terrorister i sina forna hemländer.

I 2001 års proposition fokuseras på internationella globala förhållanden. Man vill i EU och FN hitta en globalstrategi att bekämpa terrorismen, denna strategi går ut på att så detaljrikt och konkret som möjligt fastställa vilka handlingar som kan betecknas som terroristhandlingar. Därefter anges ingående vilka straff som skall följa varje terroristbrott. Dessa straff skall vara kännbara, avskräckande och effektiva som medel att bekämpa och minska terrorismen.

Båda propositionerna, särskilt den från 2001, är inriktade på att kartlägga terrorismen och att bekämpa den, däremot inte att få fram de yttersta orsakerna till terrorismen.

5 Analys 2

Kommentarer till motionerna med anledning av de två propositionerna.

Till skillnad från de två propositionerna som är ganska olika varandra visar motionernas invändningar mot propositionerna många likheter. Invändningarna mot båda propositionerna betonar den stora risken att lagförslagen kommer att inkräkta för mycket på den personliga integriteten och på individens rättssäkerhet. Det betonas även i invändningarna mot båda propositionerna att lagtexten många gånger är alltför diffus, vilket ökar risken för godtyckliga och slumpmässiga tillämpningar av lagen. Det är överraskande att iaktta de stora likheterna i sättet att kritisera propositionerna trots att man skulle kunna förmoda att synsättet på terrorism hade förändrats en hel del från 1973 till 2001. Kanske är det helt enkelt så att många människor i Sverige känner större rädsla för att drabbas av ett skoningslöst lagsystems överförmynderi än att drabbas av spektakulära terroristhandlingar. Man kanske blir mer upprörd över att få sin personliga integritet kränkt än att man trots allt skulle kunna ställa upp på övervakning från samhällets sida för att på så sätt eventuellt förhindra terroristbrott. Problemet är hur mycket omak kan man tvinga individer att utstå för att minska risken för terroristangrepp. Kanske lever många av människorna i Sverige av idag kvar i den oskuldsfulla andan från 1973, ("sådan händer inte här i Sverige").⁵⁹

⁵⁹ Gunnar Jervas, *Terrorism - ett hot i tiden*, s. 26.

6 Slutsatser

Beträffande slutsatser finner jag det speciellt intressant att propositionen 2001 inte innehåller några orsaksförklaringar till terrorism. Varför säger man inget om orsaker till terrorism i denna proposition medan man ändå anger vissa orsaker till terrorism i 1973 års proposition, där bland annat sociala orättvisor angivits. Frågan är givetvis svår att besvara. En orsak kan vara att terrorismen är mycket mer omfattande 2001 än 1973. För att beskriva terrorismen 2001 och dess orsaker skulle sannolikt krävas en omfattande analys som skulle innefatta religion, ekonomi, psykologi, sociala förhållanden med mera. Av den anledningen blir det väldigt svårt att på ett enkelt sätt ange orsakerna. En annan faktor som gjort att man undvikit att ta upp orsakerna till terrorism kan vara att det i väst är mycket mera politiskt gångbart att fokusera på kraftfulla åtgärder mot terrorism än att försöka gå till botten med dess orsaker. Ytligare en förklaring kan vara människors rädsla för alla dessa grymma terroristhandlingar som de senaste åren drabbat västerlandet. Ur denna rädsla har sannolikt uppstått ett behov att på ett kraftfullt sätt bekämpa all terrorism och detta har gjort att många har tappat intresset för att hitta de djupaste orsakerna till terrorismen. Man kan se sambandet mellan den enskilda individens rädsla för terrorismen och politikernas behov att samla röster genom att framstå som starka och handlingskraftiga för sina väljare i kampen mot den internationella terrorismen. Med tanke på att det bör finnas en naturlig koppling mellan orsakerna till terrorism och sätten att bekämpa den, upplever jag det som anmärkningsvärt att man i propositionen av 2001 fokuserar på bekämpning av terrorismen utan någon som helst koppling till terrorismens orsaker. Detta kan tolkas som att man i sin strävan efter åtgärder för terrorismbekämpning famlar i mörkret och att åtgärderna mot terrorism snarast kan beskrivas som panikåtgärder baserade mera på rädsla och önsketänkande än på konkreta fakta.

En annan slutsats som kan dras av de fakta som lagts fram i denna uppsats är att definitionen av vem som är terrorist har genomgått en markant förändring från 1973 till 2001. Enligt 1973 års proposition var en terrorist definitionsmässigt alltid en utlänning och medlem i någon okänd utländsk terroristgrupp som till exempel Baader Meinhof-ligan i Tyskland, Röda brigaderna i Italien, Ustasja-rörelsen i Kroatien och Svarta september i Palestina. De flesta terroristgrupperna på 1970-talet har utgått från antingen extrem vänsterideologi eller från nationella strävanden efter frigörelse från till exempel serbiskt maktförtryck på Balkan. Som nämnts var däremot definitionsmässigt inga svenskar terrorister, vilket jag finner anmärkningsvärt, eftersom det ansågs helt otänkbart att en vanlig svensk skulle kunna bli

medlem i de speciella extremiströrelserna som t.ex. Baader Meinhof-ligan eller Ustasja rörelsen.

Enligt 2001 års proposition däremot kan vem som helst ses som en potentiell terrorist. Man räknar upp en mängd handlingar som beskrivs som terroristiska och de som utför dessa handlingar kan vara vem som helst, påfallande ofta med anknytning till muslimska terroriströrelser som till exempel al- Qaida. Därmed har religion fått en större betydelse än tidigare i 1973 års proposition, då politiska motiv sattes i fokus.

Ytterligare en slutsats som kan dras utifrån denna uppsats är att terroristbekämpning enligt 1973-års proposition skall ske här i Sverige. Bekämpningen skall gå ut på att dels stoppa presumtiva terrorister vid Sveriges gränser, dels i Sverige uppspåra invandrare med anknytning till de ovan nämnda terroristgrupperna (Ustasja-rörelsen, Bader Meinhofligan etc.). Det anges att terrorismen skall bekämpas genom olika spaningsåtgärder som telefonavlyssning, husrannsakan brev- och telegramkontroll. Målet är att spana in och upptäcka utlänningar som planerar och planerat terrordåd i Sverige.

Enligt 2001 års proposition skall vi i Sverige däremot samverka med EU och FN i en gemensam västerländsk kamp mot terrorism. Propositionen innehåller en lista med alla upptänkliga handlingar som skall betecknas som terroristiska och samtidigt anges de straff som respektive terroristhandling skall drabbas av. Tanken är att man enbart genom att intensifiera uppspårandet och bestraffandet av terrorister skall få terrorismen att minska, inte genom att undanröja terrorismens orsaker. Denna kamp mot terrorismen anges vara av yttersta vikt för att bevara det öppna västerländska demokratiska samhället. Därmed blir denna kamp en av vår tids viktigaste uppgifter.

7 Sammanfattning

Det ena syftet med uppsatsen var att jämföra de två propositionerna om terrorism från 1973 och 2001 med avseende på de tre frågorna: Vad är terrorism? Vad orsakar terrorism? Hur skall terrorism bekämpas?

Det andra syftet var att undersöka riksdagsledamöternas reaktioner på de två propositionerna genom att studera de motioner som inlämnats med synpunkter på propositionerna.

Med utgångspunkt från det första syftet har propositionerna från 1973 och 2001 presenterats. Varje presentation har inletts med historisk bakgrund som har fokuserat på den dåtida situation, som föranlett regeringen att förelägga riksdagen de två propositionerna just åren 1973 och 2001.

I 1973 års proposition framgår som en självklarhet att svenskar aldrig kunde vara terrorister. Terroristerna var däremot alltid utlänningar som använde Sverige till att utföra terrorhandlingar i, för att därmed väcka uppmärksamhet på problem i sina egna hemländer.

Sedan har samtliga motioner med anledning av propositionen 1973 presenterats. Där har olika synpunkter på nämnda proposition förts fram. Många av motionärerna har uttryckt misstro mot propositionen med motiveringen att den personliga integriteten och rättssäkerheten för individen skulle hotas om propositionerna skulle antas i sitt ursprungliga skick. Det framfördes också farhågor om att många lagtexter i propositionen var så vagt och oklart formulerade att de öppnade upp för godtycke vid tillämpningen av lagarna.

Till sist har det slutgiltiga betänkandet om terrorismen presenterats, som i det här fallet inneburit att riksdagen avslagit alla motionsyrkandena om förändring eller totalt förkastande av motionstexterna, vilket alltså inneburit att betänkandet helt och hållet utgörs av propositionens ursprungliga text.

Därefter har propositionen från 2001 behandlats på samma sätt. Även här kunde konstateras att det kom många invändningar med utgångspunkt från att propositionen hotade den personliga integriteten och rättsäkerheten. Flera riksdagsledamöter uttryckte också farhågor för att lagtexten även i detta fall var för vagt och oklart formulerat. Även när det gällde 2001 års proposition har alla motionsyrkandena avslagits, vilket innebär att också detta betänkande helt består av propositionens ursprungliga text.

Därmed har det andra syftet med uppsatsen behandlats, nämligen riksdagsledamöternas reaktioner på de två propositionerna.

I nästa avsnitt under rubrikerna ”Analys 1” och ”Analys 2” har dels de två propositionerna jämförts med varandra med utgångspunkt från de tre frågorna: Vad är terrorismen? Vad orsakar terrorismen? Hur skall terrorismen bekämpas? Och dels har innehållet i de motionerna som inlämnats till respektive proposition studerats. Resultatet av ”Analys 1” och ”Analys 2” finns i avsnittet med slutsatserna (avsnitt 6), som kan betecknas som uppsatsens höjdpunkt.

8 Käll- och litteraturförteckning

Publicerade källor

Riksdagstryck

Justitieutskottets betänkanden 1973, 1-44, *Åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund*

Justitieutskottets betänkanden 2001/02, *Sveriges antagande av rambeslut om bekämpning av terrorism*

Motioner 1973, 1526-1767, *Åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund*

Motioner 2001, Ju, *Sveriges antagande av rambeslut om bekämpning av terrorism*

Propositioner 1973:37, *Åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund*

Propositioner 2001/02: 135, *Sveriges antagande av rambeslut om bekämpning av terrorism*

Protokoll 1973:37, *Åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund*

Protokoll 2001/02:115, *Sveriges antagande av rambeslut om bekämpning av terrorism*

Litteratur

Gunnarsson Markus, *Den globaliserade terrorismen – En analys av globaliseringens påverkan på den internationella terrorismen*, Statsvetenskap C, Södertörns Högskola 2001.

Gutteridge William, *The new terrorism*, London: the institute for the study of conflict, 1986.

Jervas Gunnar (Red), *Terrorismens tid*, Stockholm 2003.

Jervas Gunnar, *Terrorismen- ett hot i tiden*, Stockholm 1997.

Korkchis Sharareh, *Förändring i svensk säkerhetspolitik- En studie av svensk säkerhetspolitik efter terroristattacker i USA 11 september, 2001*, Statsvetenskap PK, Södertörns Högskola 2005.

Liedman Sven-Eric, *Från Platon till kriget mot terrorismen*, Stockholm 2005

Kumm Björn, *Terrorismens historia*, Lund 1998.

Münkler Herfried, *De nya krigen*, Göteborg 2004.

Orrenius Lisa, *Att bekämpa terrorism- på vems och på vilka villkor*, Juridiska Fakulteten, Straffrätt, examensarbete, Lunds Universitet 2002.

Widerberg Karin: *Kvalitativ forskning i praktiken*, Lund 2002.

Tidningar och tidskrifter

Från riksdag & departement Nr 29, 28 september, 2001

Från riksdag & departement Nr 39, 7 december, 2001

Från riksdag & departement Nr 13, 19 mars, 2002

Från riksdag & departement Nr 11, 5 april 2002

Internet källor

Wikipedia, hämtad 2007-04-05

http://sv.wikipedia.org/wiki/R%C3%B6da_arm%C3%A9-fraktionen

Justitiekommitténs betänkande, hämtad 2007-04-05

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3322&rm=2006/07&bet=JuU5>

Riksdagsbeslut, hämtad 2007-04-28

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=7175&nr=22&utsk=JuU&rm=0102>

Bilaga 1

- a) angrepp mot en persons liv som kan leda till döden,
- b) allvarliga angrepp på en persons fysiska integritet,
- c) människorov eller tagande av gisslan,
- d) (...)
- e) förorsakande av omfattande förstörelse av en regeringsanläggning eller offentlig anläggning, transportsystem, infrastruktur, inklusive datasystem, en fast plattform belägen på kontinentalsockeln, en offentlig plats eller privat egendom, som kan komma att utsätta människoliv för fara eller förorsaka betydande ekonomiska förluster,
- f) kapning av luftfartyg och fartyg eller andra kollektiva transportmedel eller godstransportmedel,
- g) tillverkning, innehav, förvärv, transport, tillhandahållande eller användning av skjutvapen, sprängämnen eller kärnvapen, av biologiska eller kemiska vapen, samt, när det gäller biologiska och kemiska vapen, forskning och utveckling,
- h) utsläpp av farliga ämnen eller orsakande av brand, översvämningar eller explosioner, vilka utsätter människoliv för fara,
- i) att störa eller avbryta försörjningen av vatten, elkraft eller andra grundläggande naturresurser, när detta utsätter människoliv för fara,
- j) hot om att utföra någon av de handlingar som räknas upp ovan.